

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

ПСИХОСОМАТИКА ТА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»

ОДЕСА
ОНУ
2023

УДК 159.91:615.8951(072)

П863

Укладач: Литвиненко Ольга Дмитрівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології і психологічного консультування ОНУ імені І.І. Мечникова

Рецензенти:

З. О. Кіреєва, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології і психологічного консультування ОНУ імені І. І. Мечникова;

Н. В. Родіна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри диференціальної та спеціальної психології ОНУ імені І. І. Мечникова.

Рекомендовано до друку вченою радою Факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Протокол № 4 від 27 грудня 2023 р.

Литвиненко О.Д.

П863 Психосоматика та психокорекція: методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 053 Психологія / уклад.: О.Д. Литвиненко. – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, ф-т психології та соц. роботи. — О. : ОНУ, 2023. —50 с.

У методичних рекомендаціях розкривається програма курсу, даються вказівки для опанування лекційним матеріалом. Методичні рекомендації розроблено для студентів спеціальності 053 «Психологія» освітнього рівня «бакалавр» денної та заочної форми навчання і можуть бути використані студентами для успішного освоєння вмінь та навичок в науково-практичній діяльності, пов'язаною з клінічною та психотерапевтичною роботою з клієнтами та пацієнтами з психосоматичними симптомами та розладами.

Ціль методичних рекомендацій — надати методичну допомогу студентам першого (бакалаврського) освітнього рівня для успішного освоєння знань та вмінь у майбутньої наукової та практичної діяльності у напрямку клінічної психології, психосоматики та психокорекції.

УДК 159.91:615.8951(072)

© Литвиненко О.Д., 2023

© Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3	18
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4	21
ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ	24
ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	26
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ	41
ОБОВ'ЯЗКОВІ ЗАВДАННЯ ЗА ПРЕДМЕТОМ	43
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	44
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	48

ПЕРЕДМОВА

Актуальність вивчення дисципліни. Світ сучасної людини сповнено незчисленними конфліктами, стресами та викликами. Серед провідних проблем сучасного українця, зумовлених розв'язанням актуальних питань сучасного соціуму та проблем воєнного часу, особливого значення набуває науковий та практичний потенціал психосоматичних теорій, які сприяють трансформації особистості та поліпшенню якості життя. Аналіз психологічних особливостей особистості щодо можливості психологічного втручання різного типу інтенсивності в умовах суспільних трансформацій створює унікальні можливості для розширення розуміння особистості як такої, що має особистісний салютогенетичний потенціал, що дозволяє долати складні життєві ситуації.

Серед усіх галузей психологічного знання, які мають свою методологію дослідження та можливості допомоги особистості в умовах сучасного соціуму, особливого значення набуває саме психосоматика, оскільки вона з одного боку, ґрунтується на багатьох напрямках сучасної науки: психологію, психофізіологію, медицину, антропологію тощо, та має багаті традиції; з іншого боку, сучасна соціальна та психоемоційна ситуація вкрай потребує необхідних теоретичних знань та практичних компетенцій для роботи з величезною кількістю людей, що потребують психосоматичну допомогу. Саме психосоматика як галузь клінічної психології має добре інтегрований в сучасний світ потенціал роботи з різними типами людей з психосоматичними симптомами та розладами.

Цілеспрямована практична та клінічна робота з психосоматичними клієнтами/пацієнтами є вкрай важливою та корисною в сучасних умовах українського суспільства. Війна та постійний стрес накладають свій тяжкий відбиток на психічне та тілесне життя людини та вимагають від психологів та психотерапевтів теоретичних знань та практичних компетенцій з психосоматичного наукового знання. Курс «Психосоматика та психокорекція» дає можливість розвинути клінічне психологічне мислення, яке дозволяє

осмислити життєву ситуацію, конфліктну динаміку та зрозуміти психологічну інформацію, яка надається клієнтом/пацієнтом/людиною у професійному спілкуванні щодо появи та формування психосоматичних розладів та симптомів.

Саме тому курс «Психосоматика та психокорекція» є актуальним та має велике практичне значення.

Навчальна дисципліна «Психосоматика та психокорекція»:

а) базується на вивченні студентами різних галузей психології та інтегрується з цими дисциплінами;

б) надає можливість студентам не тільки оволодіти системою знань з загальних питань з різних теорій психосоматики, але ж й забезпечує формування на цій основі практичних вмінь, знань та компетенцій, які необхідні в клінічній і практичній роботі з психосоматичними пацієнтами. Ці вміння є одним з важливих елементів у професійній підготовці студентів до психологічної практичної роботи;

в) розкриває нові можливості професійної діяльності практичного психолога, формує особливе клінічне бачення особистісних та соціальних проблем людини, а також дає можливість правильно обирати різноманітні варіанти діагностики, стратегій та впливів;

г) сприяє вирішенню питань в аналізі різного роду клінічних та практичних ситуацій, в формуванні клінічного мислення та найбільш ефективних сучасних технік та методів психологічної допомоги особистості.

Мета курсу. Вивчення цієї дисципліни диктується вимогами сучасного життя. Зміни, що виникають в емоційній сфері людини під впливом перевтоми нервової системи (інтенсифікація роботи, не вирішені проблеми, війна та її постійний прямий та непрямий вплив на людину, конфлікти в домі та на роботі, алоstaticне навантаження, невміння раціонально розподіляти час для відпочинку та інше) приводять до виникнення психогенних симптомів. За своєю клінічною картиною вони наближаються до проявів різних соматичних хвороб, що приводить до діагностичних помилок та неефективного лікування.

Метою курсу є: забезпечення студентів системою теоретичних знань в області психосоматики, виступаючої однією з основних соціально значущих галузей сучасної клінічної психології, для підготовки до професійної діяльності у сфері «людина - людина»; ознайомити майбутніх психологів із знанням про принципи та основні механізми взаємовпливу тілесного та психічного в людині, навчитися відслідковувати психогенез соматичних захворювань та роль тілесних дисфункцій у виникненні та розвитку психологічних проблем.

Завдання:

1. Сформування у студентів наукового уявлення про психосоматику як галузі клінічної психології, основних видах психосоматичних розладів і механізмах їх формування.
2. Вивчення теорій психосоматогенеза.
3. Формування уявлень про види психосоматичних розладів.
4. Сформування навичок постановки дослідницьких завдань у сфері визначення ролі і ступеня впливу психологічного чинника на виникнення і перебіг соматичної патології.
5. Володіння про методи діагностики і корекції психосоматичних розладів, їх психопрофілактики .
6. Формування навички постановки дослідницьких завдань в області психосоматики .

Місце курсу в навчальному процесі.

Предмет «Психосоматика та психокорекція» є важливою частиною фахової підготовки студентів за спеціальністю 053 Психологія та сприяє розвитку професійних компетенцій майбутніх психологів щодо психокорекційних, психотерапевтичних навичок; дає змогу сформувати холістичний та системний підхід на людину у науковому світогляді студентів; ґрунтується на знаннях, вміннях та навичках, сформованих на вивченні та інтеграції усього наукового матеріалу, що вивчався на попередніх курсах.

Предмет «Психосоматика та психокорекція» дозволить студентам мати можливість функціонального впровадження у психологічну практику ефективних методів психологічної допомоги, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації майбутніх психологів.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальна частина. Загальна характеристика психосоматики. Методи. Принципи.
2. Основні психосоматичні розлади
3. Психосоматика у сімейних системах.
4. Методи психокорекції в психосоматиці.

При визначенні навчальних досягнень бакалаврів, які вивчають курс «Психосоматика та психокорекція» пропонується тематичне оцінювання, яке здійснюється у вигляді часткової та підсумкової атестації.

Після закінчення вивчення дисципліни «Психосоматика та психокорекція» передбачено **проведення підсумкового контролю** за рівнем теоретичної та практичної підготовки студентів – залік.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Загальна частина. Загальна характеристика психосоматики. Методи.

Принципи.

Тема 1. Історія психосоматичної медицини та сучасні теорії.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Історичний екскурс. Основні поняття і класифікація. Патогенез стресу по В. Кеннон і Г. Сельє. Кортико-вісцеральна теорія Бикова-Курцина. Типологія психосоматичних захворювань за З.Фройдом: оральний тип, анальний і уретральний, шкірно-м'язовий і звуко-зоровий типи, нюховий і фізично-генітальний типи. Концепція десоматизації-ресоматизації М. Шура. Модель двофазного захисту А. Мітчерліха. Вклад Ф. Александера: векторна теорія, вегетоневроз, теорія специфічних до хвороби психодинамічних конфліктів.

Особистісні профілі соматичних хворих Ф. Данбар. Теорія дефіциту Его-ідентичності (П. Федерн, М. Балінт, Г. Аммон, Д. МакДугалл). Поняття алекситимії П. Сіфнеоса. Французька школа психосоматики (Давид, Марти). Оператуарне мислення та оператуарне життя. Підхід Г. Фрайбергера: псевдонезалежність і маніфестування залежності; конфлікт залежності / незалежності і близькості/дистанціювання, основні психодинамічні фактори: емоційна стриманість, нарцистичні образи, фрустрована агресія і депресія). Інтегративний підхід Г. Шефера і Д.М. Оудсхорна.

Завдання для самостійної роботи

1. *Психоаналітичні концепції щодо з'явлення симптому. Символічна функція симптому як відображення внутрішньособистісного конфлікту.*
2. *Біологічні та кортико-вісцеральні теорії психосоматичних розладів.*
3. *Порівняння теорії алекситимії Сіфнеоса та теорії оператуарного життя французької психосоматичної школи.*
4. *Теорії профілей особистості соматичних хворих.*

Тема 2. Принципи психосоматичної терапії.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Цілі психосоматичної допомоги. Збір анамнестичних даних. Мультимодальний опитувальник А. Лазаруса. Визначення рівня алекситимії і ступеня соціальної значущості хвороби для пацієнта. Виявлення домінуючого інстинкту за В. Гарбузовим і показань для проведення психотерапії за А. Бекком. Гіпнотерапії за М. Еріксоном, НЛП, прогресуюча м'язова релаксація за Е. Джейкобсоном, аутотренінг і спрямована органотреніровка Клейнзорге і Ключбіеса. Раціональна і когнітивна терапія В.Д. Менделевич і С.Л. Соловйова, А. Бек. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса. Систематична десенситизація за Дж. Вольпе. Асертивний тренінг. Подолання алекситимії за Н.Д. Семеновою і О.Ф. Макаровою.

Показання для проведення психодинамічної терапії та її етапи. Аналіз сновидінь і виявлення символічного значення тілесного симптому. Короткострокова динамічна терапія. Групова терапія динамічна за П. Куттером і Г. Аммоном. 4-ступінчаста психодинамічно орієнтована терапія Г. Фрайбергера. Когнітивно-динамічна терапія за А.Б. Холмогоровою і Н.Г. Гаранян. Сомато-орієнтована психотерапія Маурер. Емоційно-образна терапія Н.Д. Лінде. Символдрама Х. Лейнер. Холотропна терапія С. Грофа.

Рухова терапія. Біоенергетичний аналіз А. Лоуен: шар Его, шар м'язової напруги, шар негативних емоцій; аналіз тілесної організації та експресії витіснених почуттів; специфічні вправи. Гештальт терапія: 3 зони усвідомлювання та 5 механізмів порушення процесу саморегуляції. 4 рівні руху терапевтичного процесу і вираження почуттів. Робота зі сновидіннями і фантазіями. Етапи групової гештальттерапії. Логотерапія В. Франкла. Позитивна та Транскультуральна терапія за Н. Пезешкіаном. Арттерапія. Піскова терапія. Синтетична терапія В. Кречмера.

Завдання для самостійної роботи

1. Показання для проведення психодинамічної терапії та її етапи.

2. *Тілесні техніки роботи з психосоматичними розладами: дихальні техніки, рухові та танцювальні техніки.*
3. *Психотерапевтична робота згідно схеми «Психосоматична арка» за п'яти кроковою моделлю.*
4. *Аналітична робота з психосоматичними пацієнтами.*

Тема 3. Формування психосоматичної структури особистості в онтогенезі.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Дж. Мак-Дугалл. Психосоматика – як архаїчна форма психічного функціонування. Психосоматична реакція і психосоматична структура. Роль матері. Емоційно - тілесне взаємодію. Сомато-психічна матриця. Мати як посередник. Внутрішня мати. Психосоматична уразливість. Г.Аммон. Психосоматика як структурне пошкодження Я. Тілесне (соматичне) Я. Соматичні кордону. Ідентичність і психосоматика. Роль матері. Депресивногенна і шизофренногенна мати. Психотерапія як відновлення Я - ідентичності. Теорія об'єктних відносин (М. Малер). Психосоматичний симптом як результат порушення об'єктних відносин. Сепарація - індивидуація. Межі Я. Психосоматична структура особистості. Г. Аммон, Дж. Мак-Дугалл). Загальна характеристика клієнтів з психосоматичної структурою особистості. Інфантильні спроби впоратися з емоційним болем. Використання тіла для комунікації.

Завдання для самостійної роботи

1. *Психосоматика – як архаїчна форма психічного функціонування. Психосоматична реакція і психосоматична структура.*
2. *Розвиток та формування психосоматичної особистості в онтогенезі.*
3. *Психосоматичний симптом як результат порушення об'єктних відносин.*
4. *Психосоматика як структурне пошкодження образу Я.*

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

Основні психосоматичні розлади

Тема 4. Невроз і стрес.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Фобічні розлади. Агорафобія, соціальні і специфічні фобії. Психодинаміка фобій (З. Фрейд, О. Феніхель). Панічний розлад. Вегетативний криз. Тривожний генералізований розлад. Психодинаміка тривоги (З. Фрейд, К. Хорні, Е. Еріксон, Р. Мей, В. Техке).

Тріада К. Ясперса для психогеній. Категорії психотравм. Діагностика реакції на стрес. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Розлади адаптації. Перебіг гострого горя, затяжна реакція горя і психотерапія за Г.В. Старшенбаумом.

Психодинаміка істерії. Витіснення, заперечення, дисоціація, конверсія, первинна та вторинна вигода. Дисоціативні рухові розлади. Істеричні паралічі. Астазія-Абаза, істерична непритомність. Сугестивна терапія. Конверсійні судомні розлади. Істеричний припадок, його відмінність від епілептичного. Тики, спастична кривошия, писальний спазм, мовні розлади. Істерична анестезія і випадання функцій органів чуття.

Неврастенія. Синдром дратівливої слабкості, вегетативна лабільність, сенсомоторні та афективні порушення. Невроз виснаження і реактивна неврастенія. Характерологічні особливості хворих.

Завдання для самостійної роботи

1. *Види та типи психосоматичних симптомів.*
2. *Сучасні класифікації. Порівняння сучасних класифікацій DSM-5 та ICD-11 щодо психосоматичних розладів.*
3. *Характерологічні особливості психосоматичних хворих.*
4. *Діагностика реакції на стрес. Гостра реакція на стрес.*
5. *Посттравматичний стресовий розлад.*
6. *Розлади адаптації.*

Тема 5. Депресія, соматизований і іпохондричний розлад.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Маскована депресія. Діагностика розгорнутого соматичного синдрому. Вегетативна депресія Р. Лемке і вегетосудинна дистонія. Циклотимія. Діагностика субдепресивного синдрому. Сезонні афективні розлади. Дистимії. Діагностика соматизованої дистимії. Реактивна депресія.

Зв'язок депресії з агресією за З. Фрейдом і К. Абрахамом. Вклад М. Кляйн. Механізми нарцистичної депресії за Г. Аммоном. Підхід С. Менцоса. Психодинамічні механізми депресії за М.М. Решетніковим. Д. Хелл про роль міжособистісних відносин депресивного хворого. Тиранія повинності за К. Хорні. Роль тривожної гіперопіки в дитинстві і оральної залежності за Р. Телле і В. Бройтігамом. Когнітивно-поведінкова модель А.Бека.

Соматоформні розлади. Синдром альбатроса. Соматизовані розлади. Особистісні особливості хворих соматоформними розладами. Іпохондрія. Дисморфобія. Психодинаміка і психотерапія іпохондричних хворих.

Завдання для самостійної роботи

- 1. Соматичні маски депресії.*
- 2. Нарцистична депресія.*
- 3. Соматоформні розлади*
- 4. Соматизовані розлади.*
- 5. Особистісні особливості хворих соматоформними розладами.*
- 6. Іпохондрія. Психодинаміка і психотерапія іпохондричних хворих.*

Тема 6. Соматоформні вегетативна дисфункція.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Психогенні серцево-судинні розлади. Психогенна кардіалгія, її відмінність від нападу стенокардії. Невротична тахікардія пароксизмальна тахікардія. Кардіофобічний синдром, псевдоревматична і псевдоінфарктна форма. Особливості при панічному розладі.. Судинні соматоформні розлади

(вегетосудинна дистонія). Гіпотонічний синдром, судинний непритомність. Механізми психологічного захисту.

Дисфункція верхнього відділу травного тракту. Дисфагія, іпохондричні і паранояльна форма. Аерофагія і психогенна блювота. Синдром роздратованого шлунку, походження і терапія. Дисфункція кишечника. Слизовий коліт. Синдром подразненої кишки, кишкові кризи, форми хронічного перебігу.

Психогенні розлади дихання. Синдром гіпервентиляції. Психогенний кашель. Кашель «закочування» у дітей. Ларингоспазм. Невротичний дихальний синдром: дихання зітханнями і дихальний корсет. Затримка і почастищення сечовипускання. Підвищена пітливість і нервовий свербіж. Хронічний соматоформний больовий розлад. Головний біль напруги і пучковий головний біль. Болі в м'язах і суглобах, фіброміалгія і радикуліт. Тепапія.

Завдання для самостійної роботи

1. *Психогенні серцево-судинні розлади.*
2. *Дисфункція травного тракту*
3. *Психогенні розлади дихання.*
4. *Хронічний соматоформний больовий розлад.*
5. *Головний біль напруги і пучковий головний біль.*
6. *Болі в м'язах і суглобах, фіброміалгія і радикуліт.*

Тема 7. Розлади харчування і сну.

Методичні рекомендації до вивчення теми.

Нервова анорексія. Особистісні особливості. Особливості перебігу у чоловіків. Аскетична і булімічна форма анорексії. Аноректична сім'я за М.С. Палаццолі, С. Мінухіним, В. Вандерейкену і Р. Мірман. Психодинаміка розладів.

Нервова булімія. Особливості особистості. Перебіг. Соматичні ускладнення. 4 форми гіперфагія. Виявлення булімії. Походження і психодинаміка. Біологічне лікування. Завдання психотерапії. Первинна бесіда за С.А. Кулаковим.

Безсоння і гіперсомнія неорганічної природи. Гіпнагогічні галюцинації, ранковий параліч, денна сонливість, катаплексія. Розлад режиму сну-неспанья, «жайворонки» та «сови». Сноходіння, нічні жахи і кошмари. Походження порушень сну. Гігієна сну і профілактика залежності від снодійних. Заходи безпеки при катаплексії і сомнамбулізму.

Завдання для самостійної роботи

1. *Аскетична і булімічна форма анорексії.*
2. *Особливості особистості пацієнтів з булімією.*
3. *Розлади харчової поведінки. Ожиріння.*
4. *Первинна бесіда з пацієнтом з розладом харчової поведінки.*
5. *Походження порушень сну.*

Тема 8. Сексуальні дисфункції.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Сексуальна ареактивність. Приховані форми сексуального уникнення. Походження фригідності. Боязнь зачаття. Відраза до сексу. Відсутність сексуального задоволення. Відсутність генітальної реакції. Недостатня ерекція. Оргазмічна дисфункція. Походження аноргазмії у жінок. Затримка еякуляції. Передчасна еякуляція. Вагінізм і диспарейнія. Психосексуальний криз молодих жінок. Підвищений статевий потяг. Нав'язлива мастурбація, сатириазіс, донжуанізм і проміскуїтет.

Психогенез психосексуальних розладів і синдром тривожного очікування сексуальної невдачі за Г.С. Кочаряном і А.С. Кочаряном. Способи психологічної адаптації до сексуальних дисфункцій за В.В. Кришталем і С.Р. Григоряном: компенсація, псевдокомпенсація, гіперкомпенсація, звикання. Активно-оборонний і пасивно-оборонний психологічні захисти у хворих з

сексуальними дисфункціями. Походження і психодинаміка розладів (Х. Беккер і В. Сенф, М. Кляйн, Тауск і К. Абрахам, О. Феніхель).

Завдання для самостійної роботи

1. *Психогенез психосексуальних розладів*
2. *Психосексуальний криз молодих жінок.*
3. *Оргазмічна дисфункція.*
4. *Походження і психодинаміка розладів (Х. Беккер і В. Сенф, М. Кляйн, Тауск і К. Абрахам, О. Феніхель).*

Тема 9. Соматогенні психічні розлади.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Квадриада К. Шнайдера. Реакції особистості на соматичну хворобу за К.А. Скворцовим, А.Є. Личко і Н.Я. Івановим.

Гіпертонічна хвороба та інсульт. Особистісний профіль і сім'я гіпертоніка. Роль методів іотреагування, проблема контролю. Мігрень, особливості особистості (Ф. Фромм-Райхманн, Б. Любан-Плоцца, Ф. Александер). Хронічна ішемічна хвороба серця і коронарна особистість за Г. Фрідманом і Р. Розенманом. 3 стадії хвороби: клініка і психодинаміка. Інфаркт міокарда та методи терапії після інфаркту.

Бронхіальна астма. Клініка, перебіг, психодинаміка. Особистісна характеристика і зміна особистості при хронічному перебігу. Туберкульоз легень. Особистісні особливості. Виразкова хвороба шлунку та 12-палої кишки. Варіанти перебігу та особистісні типи. Варіант хворого з «неврозом характеру» і «тиранічного пацієнта». Неспецифічний виразковий коліт і хвороба Крона.

Тиреотоксикоз і цукровий діабет. Дісменорея і передменструальний синдром. Психічні розлади при патологічній вагітності та післяродова депресія. Мимовільний викидень. Безпліддя і помилкова вагітність. Клімактеричні неврозоподібні стани: астеновегетативний синдром, емоційні розлади, сенесто-іпохондричні порушення, істероподобні розлади.

Ревматоїдний артрит: клініка, перебіг та особливості особистості. Радикуліт, зв'язок локалізації болю з особистісними факторами. Роль сімейної терапії. Нейродерміт. Зв'язок локалізації екземи з характером міжособистісного конфлікту. Кропив'янка і герпес.

Рак і СНІД. Психологія важко хворого. Стадії передсмертного стану за Е. Кюблер-Росс. Повідомлення хворому про несприятливий діагноз за В.Бройтігамом і В.В. Івашовим. Психотерапія важко хворих (А. А. Шутцебергер, Ф. Е. Василюк, Н. Бусигіна, К. Саймонтон і С. Саймонтон, Ю. Власова та А. Щербаков, В. Баскаков).

Завдання для самостійної роботи

1. *Особистісний профіль і сім'я гіпертоніка.*
2. *Особистісна характеристика і зміна особистості при хронічному перебігу бронхіальної астми.*
3. *Виразкова хвороба шлунку та 12-палої кишки. Варіант хворого з «неврозом характеру» і «тиранічного пацієнта».*
4. *Зв'язок локалізації екземи з характером міжособистісного конфлікту.*
5. *Рак і СНІД. Психологія важко хворого.*

Тема 10. Розлади особистості у соматично хворих.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Паранояльні особистості, іпохондричний синдром. Шизоїдні особистості і астенодепресивний синдром. Антисоціальні особистості та синдром Мюнхгаузена. Типові помилки професіонала. Епілептоїдні особи і серцево-судинні хвороби. Облік агресивних тенденцій. Межовий розлад особистості і сенесто-іпохондричний синдром, адиктивна і суїцидальна поведінка. Особливості сетінгу. Істероїдні особистості. Особливості позиції терапевта.

Компульсивна особистість, вегетосудинна дистонія, спастичний коліт, остеохондроз. Значення раціональної терапії та методів релаксації.

Соматизовані емоційні реакції.. Залежна особистість, емоційно-вегетативна лабільність, типові захворювання.

Нарцисична особистість, тенденція до «відходу у хворобу» і лікарської залежності. Типові психологічні захисти. Деструктивний нарцисизм за Г. Аммоном. Пасивно-агресивна особистість і суїцидальні погрози. Мазохістська особистість, віктимна. Типові психологічні захисти. Специфіка психодинамічної терапії. Тріхотіломанія. Синдром Мюнхгаузена, відмінність від симуляції. Делегований синдром Мюнхгаузена. Походження за К. Меннінгом і Е. Берном.

Завдання для самостійної роботи

1. Паранояльні особистості, іпохондричний синдром.
2. Шизоїдні особистості і астенодепресивний синдром.
3. Епілептоїдні особи і серцево-судинні хвороби.
4. Межовий розлад особистості і сенесто-іпохондричний синдром, адиктивна і суїцидальна поведінка.
5. Істероїдні особистості. Особливості позиції терапевта.
6. Компульсивна особистість, вегетосудинна дистонія, спастичний коліт, остеохондроз.
7. Залежна особистість, емоційно-вегетативна лабільність, типові захворювання.
8. Деструктивний нарцисизм за Г. Аммоном
9. Мазохістська особистість.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Психосоматика у сімейних системах.

Тема 11. Сім'я як система. Сімейний симптом і сімейна криза.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Подання про сім'ю як про систему. Параметри сімейної системи (ієрархія, межі, гнучкість, рольова структура, комунікація, сімейні сценарії, сімейні міфи). Характеристика психосоматичної сім'ї. Ідентифікований пацієнт. Міланська група. Позитивна конотація. Показання для сімейної терапії дітей з психосоматичними розладами. Дисфункціональна сім'я. Основні завдання сімейної терапії. Етапи диференційованої сімейної терапії за Д.М. Ісаєвим. Онтогенетично орієнтована інтенсивно-експресивна психотерапія та психокорекція за Ю.С. Шевченко. Сімейна терапія при енурезі, логофобії і шкільної фобії за А.І. Захаровим. Підхід К. Маданес.

Симптом як наслідок невиражених почуттів. Симптом як наслідок внутрішніх конфліктів. Симптом як наслідок різного роду навіювань. Симптом як засіб комунікації. Симптом як наслідок і наявність вторинних вигод. Симптом як наслідок ідентифікації або наслідування. Симптом як наслідок психічної травми. Симптом як наслідок втоми, перевантаження або тривалого стресу. Симптом як феномен системи. Симптом як порушення сімейних зв'язків і сімейної структури (сімейні переплетення, пареінтефікація, триангуляція, прийняття на себе, слідування).

Нормативні і ненормативні кризи. Алгоритм роботи з сім'єю, яка пережила кризу. Характеристики симптоматичного поведінки. Рівні аналізу сімейного симптому. Індивідуальний (окремий член сім'ї). Мікросистемність (нуклеарна сім'я). Макросистемного (розширена сім'я). Мегасистемне (сім'я і соціальне оточення). Типова картина психосоматичної сім'ї за С. Мінухіним і Ліberman.

Завдання для самостійної роботи

1. *Характеристика психосоматичної сім'ї.*
2. *Ідентифікований пацієнт.*

3. Показання для сімейної терапії дітей з психосоматичними розладами.
4. Симптом як наслідок невиражених почуттів та внутрішніх конфліктів.
5. Симптом як наслідок різного роду навіювань. Симптом як засіб комунікації.
6. Симптом як наслідок психічної травми. Симптом як наслідок втоми, перевантаження або тривалого стресу.
7. Симптом як феномен системи та порушення сімейних зв'язків і сімейної структури.

Тема 12. Психосоматичні розлади у дітей.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Невропатія за В. В. Ковальовим. Вегето-соматичні розлади у депресивних дітей. Страх розлуки і шкільна фобія. Діагностика та терапія. Анаклітична депресія за Р.Шпітцем. Діагностика і походження. Дитячі тики. Клініка і психодинаміка. Поведінкова терапія. Синдром Жилья де ля Туретта. Клініка, перебіг. Психодинамічні аспекти розладів. Завдання шкільного психолога.

Неорганічний енурез, його відмінність від неврозоподібного нетримання сечі. Варіанти психогенного нічного енурезу. Походження і психодинаміка за О. Феніхелем. Неорганічний енкопрез. Відмінність первинного енкопрезу від вторинного.

Розлад харчування в ранньому віці. Зригування і «жування жуйки». Роль матері у розвитку розладів. Заїкання. Психодинаміка. Комплексний підхід в лікуванні логоневроза. Програма логопедичних занять. Функціональні тренування, рольові ігри, гіпнотерапія і аутотренінг.

Завдання для самостійної роботи

1. Вегето-соматичні розлади у депресивних дітей.
2. Страх розлуки і шкільна фобія.

3. *Неорганічний енурез.*
4. *Неорганічний енкопрез. Відмінність первинного енкопрезу від вторинного.*
6. *Розлад харчування в ранньому віці.*
7. *Роль матері у розвитку розладів.*
8. *Заїкання.*

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4

Методи психокорекції в психосоматиці.

Тема 13. Діагностика і лікування психосоматичних хворих

Методичні рекомендації до вивчення теми

Методи обстеження психосоматичних хворих. Співбесіда з хворої - об'єктивний метод дослідження. Виявлення ознак психогенної природи страждань. Причини, що приводять до несвоєчасного діагностування соматизованої депресії. Основні принципи в лікуванні психосоматичних хворих. Принцип індивідуальної терапії. Принцип комбінованої терапії. Принцип динамічної корекції психічного і фізичного стану хворого. Причини резистентності соматизованої депресії до психофармакотерапії.

Терапевтична дія психотропних препаратів. Характеристика найбільше розповсюджених транквілізаторів. Побічна дія психотропних препаратів.

Психотерапія. Методи психотерапії. Симптоматична терапія соматизованої депресії.

Системно-феноменологічний підхід Симптом як патологія контакту. Стадії формування симптому. Різні підходи до психотерапії симптому. Когнітивно-поведінкова терапія. Методи аналітичної терапії. Гештальт-терапія.. Психоаналітичний підхід. Позитивна та Транскультуральна психотерапія Н. Пезешкіана.

Завдання для самостійної роботи

1. *Співбесіда з хворої - об'єктивний метод дослідження.*
2. *Виявлення ознак психогенної природи страждань.*
3. *Основні принципи в лікуванні психосоматичних хворих.*
4. *Принцип індивідуальної терапії.*
5. *Принцип комбінованої терапії.*
6. *Принцип динамічної корекції психічного і фізичного стану хворого.*

Тема 14. Застосування психодіагностичних в проєктивних методів в процесі психокорекції. Психокорекція дітей.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Особливості процесу психокорекції в роботі з дітьми з порушеннями, батьківського –дитячих стосунків у сім'ї дитини з порушеннями, з оточенням дитини з порушеннями. Створення сприятливого корекційно-повчального середовища для дитини з порушеннями в період її перебування удома. Діагностично- корекційні програми: батарея діагностичних та корекційних методик. Методика «Фантом». Сутність методики. Особливості її застосування в процесі діагностики. Методика «Малюнок родини». Методика ДАМ. Особливості застосування в процесі корекції. Методика Гармонія. Мета та сутність методики. Особливості її застосування в процесі корекції. Методика «Людина під дощем». Особливості її застосування в процесі корекції.

Завдання для самостійної роботи

1. *Особливості процесу психокорекції в роботі з дітьми з порушеннями, батьківського –дитячих стосунків у сім'ї дитини з порушеннями, з оточенням дитини з порушеннями.*
2. *Діагностично- корекційні програми: батарея діагностичних та корекційних методик.*
3. *Методика «Малюнок родини». Мета та сутність методики. Особливості її застосування в процесі корекції.*
4. *Методика «Людина під дощем».*
5. *Інші види методик.*

Тема 15. Основні напрямки корекційної роботи з дітьми з аутизмом з ДЦП та їх родиною, з онкологією та їх родиною.

Методичні рекомендації до вивчення теми

Особливості процесу діагностики дітей з аутизмом. Особливості процесу корекції дітей з аутизмом. Аналіз діагностичних методів при роботі

з дітьми з аутизмом. Аналіз корекційних методів при роботі з дітьми з аутизмом. Аналіз методів діагностики та корекції сім'ї дітей з аутизмом. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з ДЦП. Аналіз діагностичних методів при роботі з дітьми з ДЦП. Аналіз корекційних методів при роботі з дітьми з ДЦП. Шляхи діагностики та корекції родин дитини з ДЦП. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з онкологією. Аналіз корекційних методів при роботі з дітьми з онкологією. Шляхи психологічної роботи родин дитини з онкологією.

Завдання для самостійної роботи

- 1. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з аутизмом.*
- 2. Аналіз методів діагностики та корекції сім'ї дітей з аутизмом.*
- 3. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з ДЦП.*
- 4. Шляхи діагностики та корекції родин дитини з ДЦП.*
- 5. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з онкологією.*
- 6. Шляхи психологічної роботи родин дитини з онкологією.*

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ

1. Порівняйте концепції утворення психосоматичних симптомів:
 - Психоаналітичні концепції;
 - Емоційні теорії;
 - Характерологічні теорії;
 - Кортико-вісцеральн теорія;
 - Теорії стресу.
2. Дайте визначення понять «Психосоматика» та «Соматопсихика».
3. Дайте визначення понять: тіло, тілесність, організм, психосоматичний статус.
4. Порівняйте концепції алекситимі і оператуарного мислення та оператуарного життя.
5. Охарактеризуйте основні етапи розвитку тілесності у онтогенезі.
6. Опишіть феномени норми та психосоматичні феномени патології, що найяскравіше виявляються в період з новонародженості до підліткового віку.
7. Порівняйте патогенність основних етіологічних чинників психосоматичних розладів.
8. Фактори, що впливають на розвиток психосоматичних розладів у дитячому та підлітковому віці.
9. Опишіть особистісні особливості, що підвищують психосоматичний ризик.
10. Соціальні фактори, вплив яких на здоров'я є необоротним.
11. Охарактеризуйте роль дитячого віку та сімейних відносин у виникненні та розвитку психосоматичних захворювань.
12. Патогенетичний механізм виникнення психосоматичного розладу та психосоматичного захворювання.
13. Охарактеризуйте основні терміни, що з поняттям хвороби.
14. Розкрийте поняття внутрішньої картини хвороби.
15. Розкрийте поняття внутрішньої картини здоров'я.

16. Опишіть динаміку внутрішньої картини здоров'я та хвороби, особистісного сенсу здоров'я та хвороби у різному віці.
17. Як пов'язані сприйняття хвороби / здоров'я з владною поведінкою і динамікою одужання
18. Класифікація психосоматичних захворювань

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Історія психосоматичної медицини та сучасні теорії.

Питання

1. Психоаналітичні концепції щодо з'явлення симптому. Символічна функція симптому як відображення внутрішньособистісного конфлікту.
2. Біологічні та кортико-вісцеральні теорії психосоматичних розладів.
3. Порівняння теорії алекситимії Сіфнеоса та поняття оперативного життя французької психосоматичної школи.
4. Теорії профілей особистості соматичних хворих.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Alexander F. Psychosomatic Medicine: Its Principles and Applications. W. W. Norton & Company, 1965. 304 p.
5. Ammon G. Psychoanalysis and Psychosomatics. New York: Springer, 1979.
6. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.

Тема 2. Принципи психосоматичної терапії.

Питання

1. Показання для проведення психодинамічної терапії та її етапи.
2. Тілесні техніки роботи з психосоматичними розладами: дихальні техніки, рухові та танцювальні техніки.
3. Психотерапевтична робота згідно схеми «Психосоматична арка» за п'яти кроковою моделлю.
4. Аналітична робота з психосоматичними пацієнтами.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
5. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.

Тема 3. Формування психосоматичної структури особистості в онтогенезі.

Питання

1. Психосоматика – як архаїчна форма психічного функціонування. Психосоматична реакція і психосоматична структура.
2. Розвиток та формування психосоматичної особистості в онтогенезі.
3. Психосоматичний симптом як результат порушення об'єктних відносин.
4. Психосоматика як структурне пошкодження образу Я.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
5. Ammon G. Psychoanalysis and Psychosomatics. New York: Springer, 1979.
6. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.
7. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. “The Global Psychotherapist”, Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

Тема 4. Невроз і стрес.

Питання

1. Види та типи психосоматичних симптомів.
2. Сучасні класифікації. Порівняння сучасних класифікацій DSM-5 та ICD-11 щодо психосоматичних розладів.
3. Характерологічні особливості психосоматичних хворих.
4. Діагностика реакції на стрес. Гостра реакція на стрес.
5. Посттравматичний стресовий розлад.
6. Розлади адаптації.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Іваненко Б. Психосоматичні аспекти функціонування психіки / Б. Іваненко // Психологічні перспективи / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Л. Засекіна (голов. ред.) та ін.]. - Луцьк, 2009. - Вип. 13. - С. 151-158. - Бібліогр.: с. 157-158.
3. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
4. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
5. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
6. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.

Тема 5. Депресія, соматизований і іпохондричний розлад.

Питання

1. Соматичні маски депресії.
2. Нарцистична депресія.
3. Соматоформні розлади
4. Соматизовані розлади.
5. Особистісні особливості хворих соматоформними розладами.
6. Іпохондрія. Психодинаміка і психотерапія іпохондричних хворих.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Іваненко Б. Психосоматичні аспекти функціонування психіки / Б. Іваненко // Психологічні перспективи / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Л. Засекіна (голов. ред.) та ін.]. - Луцьк, 2009. - Вип. 13. - С. 151-158. - Бібліогр.: с. 157-158.
3. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
4. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
5. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
6. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.

7. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. “The Global Psychotherapist”, Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

Тема 6. Соматоформні вегетативна дисфункція.

Питання

1. Психогенні серцево-судинні розлади.
2. Дисфункція травного тракту
3. Психогенні розлади дихання.
4. Хронічний соматоформний больовий розлад.
5. Головний біль напруги і пучковий головний біль.
6. Болі в м'язах і суглобах, фіброміалгія і радикуліт.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Схільноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
5. Alexander F. Psychosomatic Medicine: Its Principles and Applications. W. W. Norton & Company, 1965. 304 p.

6. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.
7. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. “The Global Psychotherapist”, Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

Тема 7. Розлади харчування і сну.

Питання

1. *Аскетична і булімічна форма анорексії.*
2. *Особливості особистості пацієнтів з булімією.*
3. *Розлади харчової поведінки. Ожиріння.*
4. *Первинна бесіда з пацієнтом з розладом харчової поведінки.*
5. *Походження порушень сну.*

Література

1. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009.
Режим доступу:
<https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
4. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.
5. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. “The Global Psychotherapist”, Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

Тема 8. Сексуальні дисфункції.

Питання

1. *Психогенез психосексуальних розладів*
2. *Психосексуальний криз молодих жінок.*
3. *Оргазмічна дисфункція.*
4. *Походження і психодинаміка розладів (Х. Беккер і В. Сенф, М. Кляйн, Тауск і К. Абрахам, О. Феніхель).*

Література

1. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009.
Режим доступу:
<https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
4. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2997. 428 p.

Тема 9. Соматогенні психічні розлади.

Питання

1. *Особистісний профіль і сім'я гіпертоніка.*
2. *Особистісна характеристика і зміна особистості при хронічному перебігу бронхіальної астми.*
3. *Виразкова хвороба шлунку та 12-палої кишки. Варіант хворого з «неврозом характеру» і «тиранічного пацієнта».*

4. *Зв'язок локалізації екземи з характером міжособистісного конфлікту.*

5. *Рак і СНІД. Психологія важко хворого.*

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
5. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2997. 428 p.
6. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. "The Global Psychotherapist", Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

Тема 10. Розлади особистості у соматично хворих.

Питання.

1. Паранояльні особистості, іпохондричний синдром.
2. Шизоїдні особистості і астенодепресивний синдром.
3. Епілептоїдні особи і серцево-судинні хвороби.
4. Межовий розлад особистості і сенесто-іпохондричний синдром, адиктивна і суїцидальна поведінка.

5. Істероїдні особистості. Особливості позиції терапевта.
6. Компульсивна особистість, вегетосудинна дистонія, спастичний коліт, остеохондроз.
7. Залежна особистість, емоційно-вегетативна лабільність, типові захворювання.
8. Деструктивний нарцисизм за Г. Аммоном
9. Мазохістська особистість.

Література

1. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009.
Режим доступу:
<https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
4. Ammon G. Psychoanalysis and Psychosomatics. New York: Springer, 1979.
5. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.

Тема 11. Сім'я як система. Сімейний симптом і сімейна криза.

Питання

1. Характеристика психосоматичної сім'ї.
2. Ідентифікований пацієнт.
3. Показання для сімейної терапії дітей з психосоматичними розладами.

4. Симптом як наслідок невиражених почуттів та внутрішніх конфліктів.
5. Симптом як наслідок різного роду навіювань. Симптом як засіб комунікації.
6. Симптом як наслідок психічної травми. Симптом як наслідок втоми, перевантаження або тривалого стресу.
7. Симптом як феномен системи та порушення сімейних зв'язків і сімейної структури.

Література

1. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009.
Режим доступу:
<https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2007. 428 p.
4. Seligmann, M.E.P. The Effectiveness of Psychotherapy. The Consumer Reports Study. American Psychologist. 50, 965-974, 1995.

Тема 12. Психосоматичні розлади у дітей.

Питання

1. Вегето-соматичні розлади у депресивних дітей.
2. Страх розлуки і шкільна фобія.
3. Неорганічний енурез.
4. Неорганічний енкопрез. Відмінність первинного енкопрезу від вторинного.
5. Розлад харчування в ранньому віці.
6. Роль матері у розвитку розладів.

7. Заїкання.

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
5. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2997. 428 p.

Тема 13. Діагностика і лікування психосоматичних хворих.

Питання

1. Співбесіда з хворої - об'єктивний метод дослідження.
2. Виявлення ознак психогенної природи страждань.
3. Основні принципи в лікуванні психосоматичних хворих.
4. Принцип індивідуальної терапії.
5. Принцип комбінованої терапії.

Принцип динамічної корекції психічного і фізичного стану хворого

Література

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmed.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
4. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
5. Alexander F. Psychosomatic Medicine: Its Principles and Applications. W. W. Norton & Company, 1965. 304 p.
6. Ammon G. Psychoanalysis and Psychosomatics. New York: Springer, 1979.
7. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2997. 428 p.
8. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. “The Global Psychotherapist”, Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

Тема 14. Застосування психодіагностичних в проєктивних методів в процесі психокорекції. Психокорекція дітей.

Питання

1. Особливості процесу психокорекції в роботі з дітьми з порушеннями, батьківського –дитячих стосунків у сім’ї дитини з порушеннями, з оточенням дитини з порушеннями.

2. Діагносційно- корекційні програми: батарея діагностичних та корекційних методик.
3. Методика «Малюнок родини». Мета та сутність методики. Особливості її застосування в процесі корекції.
4. Методика «Людина під дощем».
5. Інші види методик.

Література

1. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009.
Режим доступу:
<https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
4. Seligmann, M.E.P. The Effectiveness of Psychotherapy. The Consumer Reports Study. American Psychologist. 50, 965-974, 1995.

Тема15. Основні напрямки корекційної роботи з дітьми з аутизмом з ДЦП та їх родиною, з онкологією та їх родиною.

Питання

1. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з аутизмом.
2. Аналіз методів діагностики та корекції сім'ї дітей з аутизмом.
3. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з ДЦП.
4. Шляхи діагностики та корекції родин дитини з ДЦП.
5. Особливості процесу діагностики та корекції дітей з онкологією.

6. Шляхи психологічної роботи родин дитини з онкологією.

Література

1. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009.
Режим доступу:
<https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр. наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21
4. Seligmann, M.E.P. The Effectiveness of Psychotherapy. The Consumer Reports Study. American Psychologist. 50, 965-974, 1995.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Конверсійна теорія утворення психосоматичних симптомів З. Фрейда.
2. Концепція про вегетативний невроз Ф.Александера.
3. Психосоматичний симптом як результат порушення об'єктних відносин (М.Кляйн, Віннікот, Фернберн, Кернберг)
4. Концепція десоматизації та ресоматизації М.Шура.
5. Концепція двофазного витіснення А. Мітчерліха.
6. Теорія дефіциту его-ідентичності. (П. Федерн, М. Балінт, Г. Аммон, Д. МакДугалл).
7. Модель відмови від віри у майбутнє Енгеля і Шмале.
8. Концепція втрати об'єкта Фрайбергера.
9. Психосоматичний симптом як результат порушення самоповаги. Его-психологія Кохута.
10. Рольовий конфлікт Морено.
11. Теорія профілів особи Ф. Данбар.
12. Поведінкові підходи у психосоматиці. Концепція типів поведінки М. Фрідмана та Р. Розенмана, поведінковий тип А та Б.
13. Концепції стресу в психосоматиці.
14. Порівняйте концепції пошукової активності В. Ротенберга та вивченої безпорадності М. Селігмана.
15. Опишіть інтегративну модель здоров'я, хвороби та хворобливого стану за Г. Вайнером.
16. Біопсихосоціальні моделі психосоматичного симптомогенезу (підходи Енгеля, Т. Ікскюля та В. Везіака).
17. Охарактеризуйте роль кортико-вісцеральних зв'язків у виникненні психосоматичних розладів (Павлов І.П., Биков К.М., Курцін І.Т.).
18. Психосоматика та Позитивна психотерапія Пезешкіана.

Загальні вимоги до реферату

- Мова – державна.

- Стиль – науковий.
- Послідовність – логічна.
- Формат сторінок – А4.
- Шрифт та розмір – Times New Roman, 14.
- Міжрядковий інтервал – полуторний.
- Обсяг реферату: 10-20 сторінок
- Поля: ліве поле – 20 мм, праве – 20 мм, верхнє і нижнє – 20 мм (або 25 мм і 20 мм відповідно, в залежності від умов навчального закладу).
- Простий план – 3-4 пункти.
- Список джерел – 10-15 найменувань (джерела з 2015 р.)
- Заголовки розділів пишуться – **ВЕЛИКИМИ** літерами.
- Заголовки підрозділів пишуться – **Маленькими** літерами (крім першої).

ОБОВ'ЯЗКОВІ ЗАВДАННЯ ЗА ПРЕДМЕТОМ

При перездачі заліку (чи підсумкового контролю) студент виконує обов'язкові завдання за предметом, створених лектором курсу. Завдання, виконані в повному обсязі оцінюються у **60 балів** (витяг з протоколу №1 від 20.09.2023 з засідання Вченої Ради ФПСР).

1. Наявність конспекту лекцій.
2. Виконання одного індивідуального завдання.
3. Виконання реферативного доповіді (за вибором студента).
4. Відповідь на одне питання зі списку для підсумкового контролю (за вибором студента).

5. Аналіз статті: Remmers A (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy? *The Global Psychotherapist*, Vol. 1, No. 2, pp. 41-44. Режим доступу: https://www.positum.org/wp-content/uploads/2022/02/Remmers_JGP_Vol.-1.-No.-2.-Jul-2021.

6. Аналіз статті: Джованні А. Фава, Фіамметта Коші, Ніколетта Соніно. Сучасна практика психосоматики. Факультет психології, Болонський університет, Болонья; Факультет охорони здоров'я, Флорентійський університет, Флоренція; Факультет статистичних наук, Падуанський університет, Падуа, Італія; Факультет психіатрії, Університет штату Нью-Йорк в Буффало, Буффало, Нью-Йорк, США. Переклад з англ. Софія Семенко, наукова редакція Звеніслава Кечур, 25 листопада 2016 р.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття про психосоматику як науку.
2. Взаємозв'язок самопочуття і психічного стану.
3. Нейродинамічні концепції виникнення психосоматичних розладів.
4. Психоаналітичні концепції виникнення психосоматичних розладів.
5. Конверсійна модель та модель психосоматичного утворення симптомів за З.Фройдом.
6. Концепція про вегетативний невроз Ф.Александера.
7. Психосоматичний симптом як результат порушення об'єктних відносин (М.Кляйн, Віннікот, Фернберн, Кернберг)
8. Концепція десоматизації та ресоматизації М.Шура.
9. Концепція двофазного витіснення А. Мітчерліха.
10. Теорія дефіциту его-ідентичності. (П. Федерн, М. Балінт, Г. Аммон, Д. МакДугалл).
11. Модель відмови від віри у майбутнє Енгеля і Шмале.
12. Концепція втрати об'єкта Фрайбергера.
13. Психосоматичний симптом як результат порушення самоповаги. Его-психологія Кохута.
14. Рольовий конфлікт Морено.
15. Теорія профілів особи Ф. Данбар.
16. Поведінкові підходи у психосоматиці. Концепція типів поведінки М. Фрідмана та Р. Розенмана, поведінковий тип А та Б.
17. Концепції стресу в психосоматиці.
18. Порівняйте концепції пошукової активності В. Ротенберга та вивченої безпорадності М. Селігмана.
19. Опишіть інтегративну модель здоров'я, хвороби та хворобливого стану за Г. Вайнером.
20. Біопсихосоціальні моделі психосоматичного симптомогенезу (підходи Енгеля, Т. Ікскюля та В. Везіака).

21. Охарактеризуйте роль кортико-вісцеральних зв'язків у виникненні психосоматичних розладів (Павлов І.П., Биков К.М., Курцін І.Т.).
22. Психосоматика та Позитивна психотерапія Пезешкіана.
23. Системно-теоретична і соціо-психосоматична концепції.
24. Концепція алекситимії.
25. Концепція оператувального мислення та оператувального життя.
26. Дайте визначення поняттю «тілесність», порівняйте його з поняттям «психосоматичний статус».
27. Охарактеризуйте основні етапи розвитку тілесності у онтогенезі.
28. Опишіть феномени норми та психосоматичні феномени патології, що найяскравіше виявляються в період з новонародженості до підліткового віку.
29. Порівняйте патогенність основних етіологічних чинників психосоматичних розладів.
30. Фактори, що впливають на розвиток психосоматичних розладів у дитячому та підлітковому віці.
31. Опишіть особистісні особливості, що підвищують психосоматичний ризик.
32. Соціальні фактори, вплив яких на здоров'я є необоротним.
33. Охарактеризуйте роль дитячого віку та сімейних відносин у виникненні та розвитку психосоматичних захворювань.
34. Патогенетичний механізм виникнення психосоматичного розладу та психосоматичного захворювання.
35. Охарактеризуйте основні терміни, що з поняттям хвороби.
36. Розкрийте поняття внутрішньої картини хвороби.
37. Розкрийте поняття внутрішньої картини здоров'я.
38. Опишіть динаміку внутрішньої картини здоров'я та хвороби, особистісного сенсу здоров'я та хвороби у різному віці.
39. Як пов'язані сприйняття хвороби / здоров'я з владною поведінкою і динамікою одужання
40. Класифікація психосоматичних захворювань.

41. Характерологічні зрушення при психосоматичних розладах.
42. Психологічні прояви соматизованої депресії. Маски соматизованої депресії.
43. Психогенні розлади сну.
44. Психопатологічні аспекти астенії.
45. Іпохондричні побоювання і страхи.
46. Психогенний головний біль.
47. Функціональне порушення діяльності серця. Кардіалгії. Кардіофобії.
48. Психогенні розлади серцевого ритму. Ішемічна хвороба серця при незмінних коронарних судинах. Афективні порушення в хворих інфарктом міокарду.
49. Артеріальна гіпотензія в психосоматичних хворих. Психогенна артеріальна гіпертензія. Психогенна судинна дістонія.
50. Псевдоневрологічні розлади. Психогенний псевдокорінцевий синдром. Психогенні невралгії.
51. Вегетативні порушення в клініці психосоматичних захворювань. Психогенний гіпоталамічний синдром.
52. Психогенні діскінезії.
53. Тимопатичне запаморочення.
54. Психогенний псевдоревматизм. Психогенні кістково-м'язові алгії.
55. Прояви психосоматичної бронхіальної астми. Психогенна задишка.
56. Абдомінальні розлади при психогенних станах.
57. Психогенне захворювання шлунку. Психосоматичний закріп і пронос. Психогенна нудота і блювання.
58. Харчування як показник психологічного стану особистості. Психогенна анорексія і булімія.
59. Психогенні розлади сечової системи.
60. Психогенні розлади полової системи. Афективні порушення в клініці полової патології.
61. Сексуальні розлади при депресивних станах у чоловіків та у жінок.

62. Психогенні шкіряні розлади. Дерматологічні іпохондрії.
63. Психогенні ендокринні розлади.
64. Основні принципи лікарської тактики при психосоматичних захворюваннях.
65. Бесіда й анамнез життя як методи психосоматичної діагностики.
66. Психотерапія як один з основних методів лікування психосоматичних розладів.
67. Психодіагностичні тести в психосоматичній практиці.
68. Психодіагностичні методики в психосоматичній практиці.
69. Подання про сім'ю як про систему. Параметри сімейної системи
70. Симптом як порушення сімейних зв'язків і сімейної структури
71. Симптом як засіб комунікації.
72. Сімейна терапія при енурезі, логофобії.
73. Етапи диференційованої сімейної терапії за Д.М. Ісаєвим.
74. Ідентифікований пацієнт.
75. Вегето-соматичні розлади у депресивних дітей.
76. Загальна характеристика клієнтів з психосоматичною структурою особистості.
77. Психотерапія як відновлення Я - ідентичності.
78. Використання тіла для комунікації.
79. Діагностика і лікування психосоматичних хворих
80. Методи обстеження психосоматичних хворих.
81. Основні принципи в лікуванні психосоматичних хворих.
82. Особливості застосування проєктивних методик з психосоматичними клієнтами.
83. Основні напрямки корекційної роботи з дітьми з аутизмом з ДЦП та їх родиною, з онкологією та їх родиною.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Воронов М. Психосоматика, 2004. Режим доступу: <https://booksmad.info/psixiatriya-psixologiya/1866-psixosomatika-voronov-prakticheskoe-rukovodstvo.html>
2. Хомуленко Т.Б. Основи психосоматики: навч.-метод. посіб., 2009. Режим доступу: <https://books.google.bg/books?id=xhD9CQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
3. Alexander F. Psychosomatic Medicine: Its Principles and Applications. W. W. Norton & Company, 1965. 304 p.
5. Ammon G. Psychoanalysis and Psychosomatics. New York: Springer, 1979.
6. Bräutigam W., Paul C., Von Rad M. Psychosomatische Medizin : Ein kurzgefaßtes Lehrbuch. Thieme Georg Verlag, 2997. 428 p.
7. Meneghetti A. La psicosomatica nell'ottica ontopsicologica. Psicologica Editrice, 2008, 219 p.
8. Peseschkian N. Positive Psychosomatics. AuthorHouseUK, 2016, 654 p.
9. Positive Psychiatry, Psychotherapy and Psychology. Clinical Applications // Editors: E. Messias, N. Peseshkian, C. Cagande. – Switzerland: Springer Nature Switzerland AG, 2020.

Додаткова

1. Іваненко Б. Психосоматичні аспекти функціонування психіки / Б. Іваненко // Психологічні перспективи / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: Л. Засекіна (голов. ред.) та ін.]. - Луцьк, 2009. - Вип. 13. - С. 151-158. - Бібліогр.: с. 157-158.
2. Основи психосоматики [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. - Луцьк, 2017. - 144 назви.
3. Червинська О. М. Психосоматика. Психосоматичні розлади. Психосоматичний підхід [Електронний ресурс] / О. М. Червинська // Укр.

наук.-мед. молодіж. журн. - 2013. - № 2. - С. 70-72. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2013_2_21

4. Remmers, A. (2021). What Does Our Body Tell Us in Therapy?. “The Global Psychotherapist”, Vol. 1, No.2, pp. 41-44.

5. Seligmann, M.E.P. The Effectiveness of Psychotherapy. The Consumer Reports Study. American Psychologist. 50, 965-974, 1995.

Електронні інформаційні ресурси

1. Актуальні проблеми психології». Наукові праці Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Режим доступу:
<http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>
4. American Psychologist. Journal of American Psychological Association. Режим доступу: <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/>
5. Journal of Personality and Social Psychology. Journal of American Psychological Association. Режим доступу:
<https://www.apa.org/pubs/journals/psp/>
6. Science: (AAAS). Режим доступу: <http://www.sciencemag.org>
7. Taylor & Francis. Режим доступу: <http://www.informaworld.com>
8. ScienceDirect. Режим доступу: www.sciencedirect.com

Навчальне видання

ПСИХОСОМАТИКА ТА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи
для студентів факультету психології та соціальної роботи
першого (бакалаврського) рівня освіти,
спеціальності 053 Психологія

Укладач

Литвиненко Ольга Дмитрівна

В авторській редакції

Підп. до друку 23.09.2023. Формат 60x84/16.

Ум.-друк. арк. 2,44. Тираж 20. Зам. № 1871.

Видавець і виготовлювач

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.

Україна, 65082, м. Одеса, вул. Єлісаветинська, 12

Тел. (048) 723-28-39.

E-mail: druk@onu.edu.ua